

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Beelden-Dienst Ende Vasten Met Haere Ceremonien Soo
Sy Ghebryckt Worden Vande H. Roomsche Kercke
Bevestight Met De H. Schriftvre Ende De HH. Ovt-Vaders
vande eerste 400. jaeren**

Hazart, Cornelius

T'Antwerpen, 1664

Het III. Capittel. Het voorgaende wordt bevestight met de bekentenisse
van Partije selve.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71387](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-71387)

vande Beelden, ende Beelden-dienst. 55
als de andere haeden / heeft hy beghinnen
te verwonderen de schilderijen vande selve
kercke.

aliis, ipse picturas
ejusdem Ecclesie mi-
rari cepit.

Synodus Nicæna, Anno 790.

Actione 7.

Wy besuypten dat men met alle neerstig-
hepdt / ende sorghe / de eerweerdighe / ende
heylighe beelden / de welke hy maniere / en-
de nae de forme van het eerweerdigh / ende
levendigh-makende Cruys ghemaect sijn /
'tzy met coeleuren / 'tzy van eenighe andere
materie / inde kercken Godts moet stellen /
ende houden : als oock mede op de heylighe
becten / op de kleederen / op de mueren / op
tafereelen / in besondere huysen / ende op
ghemeyne weggen ; Maer hoben al het
beeldt van onsen Heere / ende Godt / ende on-
sen Saligmaker Jesus Christus ; Daer naer
de beelden van onse onbeleckte vrouwe /
ende Moeder Godts / vande eerweerdighe
Engheleu / ende ten laetsten van alle heyl-
lighe mannen.

Definimus cum
omni diligentia, &
cura, venerandas, &
sanctas imagines, ad
modum, & formam
veneranda, & vivifi-
cantis crucis e colori-
bus, & tessellis, aut
alia quavis materia
paratas, dedicandas,
& in templis Dei, san-
ctis collocandas, ha-
bendaque: Tum in
sacris vasis, & vesti-
bus, tum in parieti-
bus, & tabulis, in a-
dibus privatis, viis
publicis. Maxime au-
tem imaginem Do-
mini & Dei nostri
Servatoris Jesu Chri-
sti: Deinde inteme-
ratae Dominae nostrae
Deiparae, venerando-
rum Angelorum, &
omnium deinde San-
ctorum virorum.

HET III. CAPITTEL.

Het voorgaende wordt bevesticht
met de bekentenisse van Partije
selve.

TEn eersten. Petrus du Moulin bekent in sijn
boeck / genaemt *Boulier*, &c. dat den H. Ba-
silus, die gheleest heeft ontrent het jaer 370.
in het Sermoen dat hy ghedaen heeft van
den H. Barlaam, de schilders prijst / om dat sy
desen Martelaer wel af-ghebeeldt hadden
in het midden van sijne tormenten.

④ 4

Item

Item, soo bekend hy dat den H. Gregorius Nyffenus mede dierghelyck verhael heeft in syne schriften.

Item, belijdt hy dat Prudentius ontrent het jaer Christi 390. ghewach maecht van beelden/die in de Kercke gheweest zijn.

Item, soo stemt hy ons toe / dat Paulinus, Bisschop van Nole, ontrent den selven tijdt/ binnen de Stadt van Nole heeft doen schilderen de historien van het oude testament/ende dat hy in synen brief tot Severus, seght / dat de beelden vanden H. Martinus, t' synen tijde waren in de Kercken.

Ten tweeden De Predicanten van Engelandt in de samen-komste van Hamptoncourt, ghebracght zijnde vanden Coningh Jacobus, oft het ghebruyck van het teeken des cruyts was gheweest vande tijden vande Apostelen/ende ten tijde van Constantinus den Keyser / ende soo sy hem hadden gheantwoordt dat jaer/soo heeft hy hier op gheseydt: Indien het van die tijden af is ghebruyckt gheweest, ick sie gheene reden waerom dat wy dat mede, nu ter tijdt, niet en ghebruycken.

Ten derden. De Chronijck-schrybers van Maeghdenburgh *Centur. 3. c. 6. pag. 121.* belijden dat Eusebius ontrent het jaer Christi a 326. seght *Lib. 7. c. 18.* dat hy ghesien heeft de beelden vande Apostelen Petrus, ende Paulus, ende van Christus self / de welke van sommighe gheloobighe in Ahen, waren bewaert gheweest.

b Item, dat Tertullianus, ontrent het jaer Christi 200. in *Apologetico*, schijnt te kennen te gheben / dat de Christenen, oft inde plaerse van hare publycke vergaderinghen / ofte in hare huysen het beelde des Cruyts ghebruyckten/ende dat de Heydenen haer daerom berweten / dat sy dienaren des Cruyts waren.

Item

a Scribit Eusebius lib. 7. cap. 16. vidisse se adseruari à fratribus aliquibus in Asia, imagines Apostolorum Petri & Pauli, ipsiusque Christi.

b Testatur in Apologetico Tertullianus, Crucis imaginem, seu in locis publicorum congressuum, seu domi privatim Christianos habuisse, judicare videtur. Ob hoc enim Echnici Christianis objiciebant, quod Crucis religiosi essent.

Item *Cent. 4 cap. 6. pag. 409. Sozomenus Lib. 5. c. 21.*
 a Maecht mentte van het bereyten der
 Beelden / den welcken oock gheschreven
 heeft / dat het Beeldt Christi, 'welck by de
 Stadt van Caesarea Philippi, van Julianus was
 ter aerden gheworpen / van de Christenen
 wederom is inde Kercke ghestelt ghewest.
 Van het Beeldt des Salghmakers by Be-
 rycus eene Stadt van Syrien, wordt ghewach
 ghemaecht van Athanasius in het boecken
 van het liden des Beeldts onses Heeren.
 Prudentius gheeft oock te kennen / dat men
 pleeght in de Kercken te stellen de Beelden
 in de welcke uyt-ghedrukt was het liden
 der Martelaren.

Item *Centur. 5 Cap. 6. pag. 645. & 725.* b Be-
 liden is dat de Christenen van dese eentwe/
 haer beste hebben ghedaen / om de Kercken
 te bereyten met schilderen / gonde vae-
 ten / &c. Ende dat in de Kercke van Constan-
 tinopelen is gheweest een silveren Beeldt/
 vande kribbe ons Heeren : want Chrystosto-
 mus seyt: Och oft ick mocht sien die kribbe, in de
 welcke den Heere gheleghen heeft ! want wy Chri-
 stenen hebben, als tot meerdere eere, wegh-gheno-
 men, die van aerde ghemaecht was, en wy hebben in
 de plaetse ghestelt eene silvere. Ende een wep-
 nigh daer naer : Ick en veroordeele die niet, de
 welcke dit uyt eerbiedinghe hebben ghedaen, want
 ick en veroordeele die niet, de welcke gonde vae-
 ten hebben ghemaecht in de Kercke. *Homil. de Na-
 tivit. Dom. Tom. 20.* Dat daer oock is gheweest
 het Beeldt vande Maghet Maria, vanden
 Apostel Lucas gheschildert / vooz het welck
 Pulcheria eene Kercke ghebouwt heeft / ghe-
 trupht *Nicephorus Lib. 14. c. 20. Antoninus Tit. 10.
 cap. 12.* maecht oock mentte van eene mar-
 bere statuwe / op welcker 'esop een cruyss
 vande selve materie soude gestelt zijn. Theo-
 dorus de Jonghe heeft oock een gouden
 5 kruys

a Meminit orna-
 menti imaginum So-
 zom. lib. 5. cap. 21. qui
 effigiem mulieris ha-
 morthoistæ, & Christi
 Salvatoris apud Cæ-
 saream Philippi à Ju-
 liano dejectam, a
 Christianis in Eccle-
 sia rursus colloca-
 tam fuisse scripsit. De
 imagine Salvatoris
 apud Berytum Syriae,
 est apud Athanasium
 in libello de passione
 imaginis Domini in-
 dicat & Prudentius
 imagines represen-
 tantes Martyrum pas-
 siones in templis col-
 locari solitas.

b Templum autem
 ipsa picturis, vasis au-
 reis, & aliis rebus et-
 iam immodicè orna-
 re, atque locupletare
 studuerunt. In Eccle-
 siâ Constantinopoli-
 tanâ videtur imago
 fuisse argentei præse-
 pis, ita enim inquit
 Chrystostomus : O si
 mihi liceret videre
 illud præsepe in quo
 Dominus jacuit ! nam
 nos Christiani quasi
 pro honore tulimus
 luteum, & posuimus
 argenteum. Et paulo
 post : Non condemno
 eos qui honoris cau-
 sa fecerunt : Neque
 enim illos condem-
 no qui in templo fe-
 cerunt vasa aurea in
 Homil. de Nativit.
 Dom. Tom. 2. Ibi-
 dem fuisse imaginem
 Mariæ Virginis, ab
 Apostolo Luca depi-
 ctam, cui templum
 struxerit Pulcheria

auctor est Nicephorus lib. 14. Cap. 1. Meminit & Antonius cuiusdam erectæ statuæ marmoreæ, in cuius summitate Crux ex eadem materia posita dosita fuerit Tit. 10. C. 12. Hierosolymam Theodosius posterior auream crucem misit ponendam in loco Calvariæ si Nicephoro lib. 14. c. 9. creditur, Romanam igitur Ecclesiam imagines habuisse ex platina constat. Scribit enim Valentinianum supra confessionem Petri, auream Salvatoris imaginem gemmis distinctam collocasse. Statuit & Leo Papa, præter alia, ut quicumque imagines Sanctorum inhonestè tractaret, à Communione piorum arceatur.

krups ghesonden nae Jerusalem, om dat te stellen op den bergh van Calvarien. Indien men ghelooft aen Nicephorus Lib. 14. Cap. 9.

b Item. Dat de Roomse Kercke beelden heeft ghehadt blijktt upt Platina, want hy schryft dat Valentinianus op de Capelle vanden H. Petrus ghestelt heeft een gouden krups onderscheyden met peerlen. Daer-en-boven soo heeft den Paus Leo ghestelt / dat alle de ghene die de beelden der Heplighen souden mishandelen / af-ghescheyden souden worden vande Ghemeente.

Besluit.

W' hebben upt de Schryfture dat Moyles, ende Salomon, dien door het bevel Gods / desen naer het exempel van Moyles, sonder eenigh cryps ghebodt / de beelden hebben upt-ghestelt in't publick / als te weten op't belot / in den tempel / op de straten / soo wanneer dat de Arcke wierdt omghedraghen samen met de beelden der Enghelen.

W' hebben het oudt ghebruyck dics-aengaende / vande eerste rechtsinnighe Kercke / soo Grieksche / als Latijnsche / dat is vande eerste 400. jaren.

W' hebben noch daer-en-boven tot ons hoordeel de volghende eenwen / de welke hier in / de rechtsinnighe Kercke hebben naeghevolght.

W' hebben ten laetsten de ghetuyghentissen van onse eyghen Partye, dat de Oudt-vaders vande eerste eenwen / ende Historischrijvers segghen / dat men t'haeren tijde dit selve ghebruyck heeft ghepleeght : Ergo soo zyn wy van alle kanten versikert / dat dese ghetwoonte niet alleen niet heijdelijck is / maer oock goet / prijsbaer / ende loffelijck. Want al-hoe-wel de Chronijck-schry-

vande Beelden, ende Beelden-dienst. 59
schrybers van Maeghdeburgh, hier en daer in twijf-
felachtighepdt schynen te trecken / en vooz fabels
te houden / 'tghene onse vooz-ouders dies aen-
gaende verhalen / dat en moet niemant stoozen /
'tis ons ghenoech dat sy belijden / dat dierghelijc-
ke verhaelen metter daet in de oude historie-schry-
bers / ende oudt. vaders / oock vande eerste 400.
jaren / te vinden zyn / want dit soo wesende / soo
hebben wy liever te ghelooen aen die voozse-
de Oudt. vaders / de welke ons dat hebben ach-
terghelaren vooz de waerhepdt / als aen de Chro-
nijck-schrybers van Maeghdeburgh, die sonder
'tminste fondament / dat willen upt-gheben vooz
fabels.

HET